

Hemşirelikte Yeni Bir Rol: Navigasyon Programı/Navigatör Hemşireliği

*****

A New Role in Nursing: Navigation Program/Navigator Nursing

Bahtıgül Kubat¹

Makale
Türü:Derleme

ÖZET

Hemşirelikte Yeni Bir Rol: Navigasyon Programı/Navigatör Hemşireliği

Yaşlanan nüfus, salgın hastalıklar, palyatif bakım gereksinimi artan hastalar ve kronik hastalık yükleri, özellikle navigasyon programlarının oluşturulması gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Birey/aile/toplumun koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin sunumunda önemli role sahip olan hemşireler, navigasyon programlarının yürütülmesinde de ön saflarda yer almaktadırlar. Özellikle kanser hastalarının tanı ve tedavi süreçlerinde, hastalarda sağ kalım oranlarının artması ve bu hastaların psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden de desteklenmeleri için navigatör hemşirelere gereksinim duyulmaktadır. Navigatör hemşirelerin eğitimlerinin desteklenmesi ve ayrıca görev, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması gerekmektedir. Bu sayede navigatör hemşirelik ile hemşirelik mesleği hem diğer sağlık disiplinleri hem de toplum tarafından daha görünür, güvenilir ve saygın olacaktır.

Anahtar kelimeler: Hemşire, navigasyon programı, navigatör hemşireler

SUMMARY

A New Role in Nursing: Navigation Program/Navigator Nursing

The aging population, epidemic diseases, patients with increasing need for palliative care and chronic disease burdens reveal the need for especially the creation of navigation programs. Nurses, who have an important role in the provision of preventive, curative and rehabilitative health services of the individual/family/society, are also at the forefront in the execution of navigation programs. Especially in the diagnosis and treatment processes of cancer patients, navigator nurses are needed to increase the survival rates of patients and to support these patients psychologically, socially and economically. The training of navigator nurses should be supported, and their duties, authorities and responsibilities should be defined. In this way, navigator nursing and the nursing profession will be more visible, reliable and respected by both other health disciplines and the society.

Keywords: Nurse, navigation program, navigator nurses

GİRİŞ

Hemşirelik mesleği insanlığın varoluşundan itibaren kadının sağaltıcı (şifa verici) rolü ile başlamıştır. Hemşireler birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, bakımını sağlama, tedavi sürecinin doğru bir şekilde uygulanmasını sağlama ve sağlığın en üst seviyede geliştirilmesi için araştırmalar yaparak, sağlığın savunucusu rolünü üstlenmişlerdir. 20.yy'ın ortalarından itibaren diyetisyen, fizyoterapist, anestezi teknisyeni ve paramedik gibi meslek gruplarının ortaya çıkması ile hemşireler asıl mesleki rollerindeki farkındalıkları artmış ve mesleki bilinçlenme dönemi başlamıştır. 2007 tarihinde yayınlanan Hemşirelik Kanunundaki değişiklikler ve kanunu takip eden yönetmeliklerle hemşirelik mesleğinin rol, sorumluluk, yetki ve görevleri yeniden tanımlanmıştır. Uzman hemşirelik, dal hemşireliği, gözetmen hemşire ve yetkin hemşire tanımları hemşireleri birçok alanda görünür kılmıştır (1).

Yaşlanan nüfus, salgın hastalıklar, palyatif bakım gereksinimi artan hastalar ve kronik hastalık yükleri, özellikle programların oluşturulması gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Teknoloji ve tıp alanındaki gelişmeler hasta bakımında holistik yaklaşımı ön plana çıkarmakta ve navigasyon programlarının geliştirilmesinde ve navigatörlerin görevlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu göreve de en uygun sağlık disiplini üyesi olan hemşirelerin, bakım verici, eğitici, savunucu, danışmanlık ve araştırmacı rolleri nedeniyle daha yakın olduğu görülmektedir. Bu rolleri ile de navigatör

hemşireler hastalığın tanılanmasından, tedavinin sonlanacağı her aşamasında hastalara rehberlik ederek yol göstereceklerdir. Ülkemizde henüz navigatör hemşireliği resmi olarak tanımlanmamış, yetki, görev, sorumluluk, rol ve çalışma alanları da belirtilmemiştir. (2-5).

Toprak ve Uysal'ın (2021) hemşirelik öğrencilerinin, navigatör hemşirelik programları konusundaki bilgi düzeylerini ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin bu programlara ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğrenci hemşireler hasta navigasyon programlarının kemoterapi, yoğun bakım üniteleri gibi kanıt temelli uygulamaların yoğun olduğu ünitelerde kurulması gerektiğini (%89,62), ülkemizde kurulmasını istedikleri navigasyon programında, hasta eğitimi (%92,45) ve danışmanlık hizmetlerinin (%96,22) ağırlıklı olması gerektiğini ve navigasyon programı içinde navigatör hemşirelerin psikososyal bakım (%96,22) ve danışmanlık (%92,45) rollerine ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Yine araştırma bulgularında navigatör hemşirenin hangi alanlarda çalışılabileceği (%69,81), navigasyon uygulamalarında hemşirenin sorumluluğu (%67,92) ve navigatör hemşirelik için hangi kriterlerin sağlanması gerektiği (%65,13) konusunda ek bilgiler almak istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmada gelecekteki meslektaşlarımızın görüşleri ile ülkemizde navigasyon programları ve

navigasyon hemşireliğinin profesyonel tanımının yapılması hem ihtiyaç hem de beklenti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Navigatör hemşirelerinin yetki, görev ve sorumlulukları tanımlanıp, programlarda görevlendirilip, sahada hasta üzerindeki etki ve katkıları ile hem toplum hem de diğer sağlık ekibi üyeleri tarafından kabul göreceği beklenmektedir. İlk olarak hekimlerin başlatmış olduğu navigasyon programlarında hekimler, hastaları bilgilendirerek rehberlik etmekte, fakat hastaların yaşamış oldukları semptomların yönetilmesinde ve hasta ve ailesinin duygusal gereksinimlerinin karşılanmasında, tedavi edici rollerinin daha baskın olması nedeniyle yetersiz kalabilmektedirler. Tam da bu süreçte hasta ve ailelerin bakımına yön veren, kılavuzluk eden, yol gösteren, navigasyon programlarını yürüten navigatörlere/navigasyon hemşirelerine ihtiyaç gereksinimi ortaya çıkmaktadır(6,7).

NAVİGASYON PROGRAMININ TARİHÇESİ

Navigatör Fransızca kökenli bir kelime olup Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre “yolabil” anlamına gelen günümüzde sık olarak kullanılmış olduğumuz bir kelimedir. Navigasyon kelimesi Türkçe'ye çevrildiğinde seyir /seyrüsefer olarak çevrilmekte, günümüzde kullanım alanlarına baktığımızda “yol kılavuzu” anlamında kullanıldığı da görülmektedir (8).

Sağlık hizmetlerinde navigasyon programları ilk olarak kanser hastalarının sağ kalım

oranlarının artırılması için kullanılmıştır. Programların amacı; tarama ve tedavi süreçlerinde sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak, engelleri ortadan kaldırmak, kaliteli ve hakkaniyetli sağlık hizmetlerinden yararlanılmasını sağlamaktır. Böylelikle erişimin önündeki fiziksel ve finansal engeller ortadan kaldırılarak ihtiyaç duyulan hizmetlere zamanında ulaşılması sağlanacaktır.

Hasta navigasyon programı ilk olarak, 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Harlem Hastanesinde Dr. Harold Ferman tarafından meme kanseri tanısı alan hastaların mortalite oranlarını azaltmak için geliştirilmiştir. Günümüzde ise navigasyon programları sadece hastaların tedavi süreçlerinde değil, tanı ve özellikle rehabilitasyon süreçlerinde kullanılan programlar olarak da karşımıza çıkmaktadır (2-4, 9-11).

NAVİGATÖR HEMŞİRE

Navigatör hemşireliğinin temeli, koruyucu sağlık hizmetinden rehabilite edici hizmete giden süreçte, hastaya bağlı sağlık bakım engellerini ortadan kaldırmak ve psikososyal destek sağlamak üzere tüm hemşirelik rollerini yerine getirmeye dayanır. Navigatör hemşirelerden beklenen, sağlık hizmet sunucuları ve hastalar arasındaki koordinasyonu etkin bir şekilde sağlamaları ve kanıt temelli uygulamaları kullanmalarıdır (4-5,12).

Ülkemizde ve dünyada doğumda beklenen yaşam süresinin uzamasına rağmen (ortalama yaş78,6) , T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık

İstatistikleri 2021 verilerine göre ölüm nedenleri arasında kanserler ikinci sırada yer almaktadır. Kanser türleri içinde kadınlarda %48,6 ile meme kanseri birinci sırada, erkeklerde ise %55,5 ile trakea, akciğer ve bronş kanserleri birinci sırada yer almaktadır. Kadınlarda meme kanseri birinci sırada görülmesine rağmen kadınların mamografi çekirme durumunun dağılımına baktığımızda %65,1 ile “hiçbir zaman çekirmediğim” ‘cevabını verdikleri görülmektedir. Yine kadınlarda uterus kanserleri kanser türlerinde ilk 10’da görülmesine rağmen, kadınların smear testi yaptırma durumunun dağılımına baktığımızda % 61,2 ile “hiçbir zaman yaptırmadım” cevabını verdikleri görülmektedir(13).

Kanserler erken tarama programları ile yakalandığında tedavi edilme oranları ve sağ kalım oranları artmaktadır. Bu nedenle toplumun korunma ve erken teşhis programları ile bilinçlendirme eğitimleri çok önemlidir. Bu görevi hemşirelerin eğitici rolünü kullanarak yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda navigatör hemşirelerine önemli görevler düşmekte, sadece hastalığın tanılama aşamasında değil, tanı sonrası komplikasyonlar, semptom kontrolü, eğitim ve rehabilitasyon süreçlerinde de rolleri bulunmaktadır (4-5,14).

Navigatör hemşireliği tanımı hasta ve ailelerin hastalık sorunları ile baş edilmesine ve hastalıkla ilgili kanıt temelli olarak bilgilendirilmelerine, hemşirelerin modern rolleri içerisinde yer alan danışmanlık rolünü

eksiksiz olarak yerine getirmelerine olanak sağlayacaktır.

Bu süreci yönetecek olan deneyimli ve eğitilmiş navigatör hemşirelerinin aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekmektedir (2-4,6,10):

- Hasta bakım süreçleri ile ilgili profesyonel bilgi ve beceriye sahip olarak hastanın ihtiyacını belirleyebilmeli,
- Sağlık ekip üyeleri, birey, aile ve toplumla güçlü iletişim kurabilmeli ve iletişim tekniklerini kullanabilmeli,
- Eğitim tekniklerini kullanabilmeli,
- İçinde bulunduğu toplumun yaşam koşullarını ve kültürünü tanıyabilmeli,
- Kendini geliştirmeli, güncel bilgileri takip etmeli,
- Empati ve organizasyon yeteneği güçlü olmalı,
- Hemşireliğin tüm rollerini benimsemeli ve yerine getirmeli,
- Kolay ulaşılabilir olmalı,
- Tüm süreçlerle ilgili ilaç, malzeme ve ekipmanlar konusunda bilgili olmalı,
- Çoklu görev yeteneğine sahip olmalı,

Navigasyon programında aktif rol alan navigatör hemşiresinin üstlenmiş olduğu sorumluluk ve görevler ise aşağıdaki gibidir (2-4,6,10-):

- Hastalarına durumları, tedavileri, yan etkileri ve reçeteleri hakkında eğitim vermek,

- Kanser tanısı almış hastaların kemoterapi ve diğer tedavi yöntemlerine bağlı gelişecek semptomlarını önlemek ve yönetmek,
- Hastaların tedavi sürecindeki randevu planlamasını, tedavi prosedürlerini ve teşhis testlerini planlamak,
- Hastaların tüm sağlık hizmetleri kayıt, rapor ve bilgilerine kolay ulaşmalarını sağlamak,
- Tüm sağlık kuruluşlarında kaliteli bakım hizmeti almalarını koordine etmek,
- Tedavide gecikmeleri önlemek için planlama yapmak,
- Psikolojik ve sosyal hizmet uzmanları gibi uygun kişilere yönlendirmelerini sağlamak,
- Konsültasyonlar, testler veya tedavi seçenekleri gibi sağlık hizmetleri kaynaklarına ulaşmalarını sağlamak,
- Aynı tedaviyi alan hastalarla bir araya gelerek deneyimlerini paylaşmalarını sağlamak üzere uygun ortam oluşturmak,
- Hastaları soru sormaya teşvik etmek, gereksinimlerine göre hekim ve diğer sağlık disiplini üyeleri ile iletişimlerini yönetmek.

Navigatör hemşiresinin görev ve sorumluluklarını yerine getirirken hemşireliğin tüm rollerini profesyonel bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Özellikle rehberlik ve savunuculuk rolü navigatör hemşireliğinde ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde Onkoloji Hemşireler Derneği'nin bir alt grubu olan Meme Çalışma Alt Grubundaki meme bakım hemşireleri resmi olmasa da ülkemizdeki ilk tanınmış navigatör hemşireler olarak bilinmektedir. Bu hemşireler belirli aralıklarla meme bakım hemşireliği kurs programları ve sertifika eğitimleri düzenlemektedir (15).

Yine cerrahi alan infeksiyonlarının taburculuk sonrası takibinde, hastaların ameliyat sonrası cerrahi alanlarının infeksiyon kontrolü telefonla, ziyaret edilerek veya polikliniğe davet edilerek yapılmakta, infeksiyon kontrol hemşiresi yara infeksiyonu yönünden hastalara klavuzluk yaparak navigatör hemşirelik rolünü de yerine getirmektedir (16).

Ülkemizde Bebek Dostu Hastane Programları ile Sağlık Bakanlığı, anne adayları ve emziren anneler için emzirmeyi ve emzirmenin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere Laktasyon Polikliniklerinin açılmasını ve Laktasyon/Emzirme Danışmanlarının görevlendirilmesini genelge ile bildirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü ve ülkemizde "Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı" ile bebeklerin doğumdan hemen sonra emzirmeye başlatılması, ilk 6 ay sadece anne sütü verilmesi ve 6. aydan sonra uygun besinlerle beraber emzirmenin 2 yaş ve ötesine kadar devam ettirilmesi" önerilmektedir. T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri 2021 verilerine göre 0-3 ayda sadece anne sütü ile beslenen bebeklerin dağılımının %52,4 iken 20-23 aylarda hiç anne sütü almayan bebeklerin dağılımının %66,5 olduğu görülmektedir.

Sağlıklı bireyler için anne sütünün teşviki ve takibi ile ilgili programın daha da geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (13). Bebek Dostu Hastane Programları ile doğum sonrası emzirmenin devamını sağlamak üzere emziren annelere destek olmak üzere ev ziyaretleri, telefonla görüşme ve polikliniğe davet etme şeklinde takipler yapılmaktadır. Laktasyon hemşireleri tarafından annelere yol gösterici olarak gerçekleştirilen bu uygulama yasal olarak tanımlanmasa da navigatör hemşireliği kapsamında yer almaktadır ve geliştirilmeye ihtiyacı vardır (17).

NAVİGASYON PROGRAMININ KULLANIMI

Navigasyon programını yöneten navigatör hemşire ilk olarak hasta ile yüz yüze görüşür, program hakkında bilgi verir ve sürecin nasıl yürüyeceği hakkında hastayı bilgilendirir. Bundan sonraki süreç daha çok telefonla ya da ziyaretler şeklinde hastalığın seyrine göre devam eder. Program hastalığın teşhisi ile başlar, bakım, tedavi ve rehabilitasyondan oluşan süreç tamamlanıncaya kadar devam eder. Navigasyon programları sadece kanser hastaları değil aynı zamanda aşağıdaki gruplarda da kullanılan bir rehberlik hizmetidir (2-4,10).

- Kronik hastalığı olan birey ve aileler,
- Palyatif bakım gereksinimi olan hastalar,
- Özel bakım gereksinimi olan özellikli bireyler,
- Yaşlılar, gebeler, emziren anneler,

- Uyuşturucu gibi madde bağımlılığı olan birey ve aileler.

Yapılan çalışmalar navigasyon programlarının hastaların tüm süreçlerinde olumlu etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Baş-boyun radyoterapisi alan hastalarda hemşire navigasyon programının yorgunluk ve uykusuzluk semptomları üzerine etkisini göstermek üzere yapılan bir çalışmada, hastaların; yorgunluk ve uykusuzluk gibi radyoterapi tedavisine bağlı yan etkilerinin daha hafif geçirilmesinde ve günlük yaşam kalitesinin yükseltilmesinde navigasyon programının etkili olduğu saptanmıştır. (18). e ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan gözlemsel çalışmada ise, hemşire navigasyon programı kullanımının anne adaylarının doğum sonrası dönemde takip sıklığını arttırdığı, kaygı ve anksiyete düzeylerini azalttığı, influenza ve HPV aşılarını yaptırma ve aile planlaması yöntemlerini kullanımlarını arttırdığı görülmüştür (19).

Asamsama ve ark. 'nın (2017) navigatör hemşirenin AIDS hastalarının bakıma katılımı ve iyileşmeye etkisini gösterebilmek için yaptıkları gözlemsel çalışmalarında; navigatör hemşirenin bireyselleştirilmiş bakım yönetimi (örneğin, hap kutusu yenilemeleri), yoğun sosyal yardım ve mevcut destek sistemleriyle (örneğin, aileler, toplum programları) iş birliği sağladığı ve olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir (20).

Carty ve ark. (2018) yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatırılan bebeklerin, taburcu olduktan sonra, bebeğin evdeki bakım sürecini

yönetmede, ebeveynleri desteklemek amacıyla bir navigasyon programı oluşturarak, bebekleri taburcu olduktan sonra bir yıl boyunca takip etmişlerdir.

Çalışmada bebeklerin periyodik takibi sonucunda navigasyon programının, yenidoğanın yeniden hastaneye başvurmalarını önlediğini, acil sağlık hizmetini kullanımını azalttığını, ebeveynlerin aşılama takvimine sadık kaldığı ve ebeveyn kaygı düzeyinde azalmalar olduğu belirtilmiştir (21).

Rohsig ve ark. (2019) ise Brezilya'nın Porto Alegre şehrindeki özel bir hastanede meme kanseri merkezinde kurulan hemşire navigasyon programının sonuçlarını gösterebilmek için bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın başlatıldığı, 2014 yılında meme kanseri tanısı alan hastaların, tanı aldıktan sonra tedaviye başlama sürelerinin ortalama 24 gün olduğu, bu tespitten sonra başlatılan navigasyon programı ile, çalışmanın devam ettiği 2017 yılında bu sürenin ortalama 18 güne indiği, böylece tanı aldıktan sonra tedaviye başlama sürelerindeki gecikmenin azaldığı saptanmıştır. Yine aynı çalışmada 153 hastanın %97'sinin, navigatör hemşirelerin vermiş olduğu hizmetle ilişkili, memnuniyet anketine vermiş oldukları cevaplarla, navigatör hemşire tarafından sağlanan bakımdan memnun veya çok memnun oldukları bildirilmiştir (22).

Amerika Birleşik Devletleri'nde kırsal bölgedeki nüfusun kanser insidansının, kentsel bölgedeki nüfusa göre düşük olmasına rağmen kanserden ölüm oranlarının kırsal bölgede daha yüksek olduğu görülmüş ve bunun

üzerine kırsal bölgedeki kanser tanısı alan hastaların, sağ kalım oranlarını arttırmak üzere 4 eyaleti kapsayan bir navigasyon programı yürütülmüştür. Uzaktan mentörlük sağlama esasına dayanan programda 16 hasta navigatörü navigasyon programı ile ilgili olarak eğitilmiş, bu navigatörler 240 kanser hastası ile 21 seans görüşme sağlamıştır. Programa katılan kanser tanısı almış hastaların %92'si ise seanslar sırasında bir şeyler öğrendiğini, %79'u ise oturumlar sırasında hastalık yönetimine ilişkin öğrendiklerini uygulamayı amaçladıklarını, ifade etmişlerdir. (23).

Gaston ve ark. (2021) osteosarkoma hastalarının tedaviyi bırakmalarını önlemek üzere hasta takibinde görevlendirilen navigatörün etkisini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, navigatörü olmayan hastalarda, olanlara göre tedaviyi bırakma oranları anlamlı derecede yüksek bulunmuş (%50'ye karşı %6) navigatörü olan hastaların, navigatör desteğinden memnun olduklarını ifade ettikleri belirtilmiş ve uygulama model olarak önerilmiştir (24).

Chavarri-Guerra ve ark. (2019) Mexico City'deki bir devlet genel hastanesinde kanser şüphesi veya tanısı alan hastaların, tedaviye başlayabilmeleri ve kanser merkezlerine sevk sürelerini kısaltmak için bir hasta navigasyon programını düzenlemişlerdir. Navigatör planlama, evrak işlerini tamamlama, sonuçları zamanında alma, ulaşım ve bakım konularında hastaların önündeki engelleri azaltmaya yönelik yardımcı olmuş ve sonuç olarak çalışmaya katılan hastaların %91'i ilk 3 ay

içerisinde tedavileri için sevklerini tamamlayabilmişlerdir. Navigasyon programlarının, hastaların sağlık hizmetine erişiminin önündeki engellerin çözümünde de etkili olduğu görülmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerdeki hastaların zamanında kanser tedavisine erişiminde sorunlar olduğu, navigasyon programları gibi müdahalelere ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır (25).

SONUÇ

Navigatör hemşire, navigasyon programları ile hastaların bakım ve tedavi süreçlerinde çok önemli bir role sahiptir. Navigasyon hemşireliği hemşirenin eğitici, savunucu, araştırmacı ve danışmanlık rollerini görünür hale getirmektedir. Florance Nightingale'in lambalı kadın olarak tanınması navigatör hemşireliğinin yol gösterici ve kurtarıcı olarak tanımlanmasına benzerlik göstermektedir.

Ülkemizde navigasyon programlarının geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla navigatör hemşireliği sertifika programları mutlaka oluşturulmalı ve hemşirelerin eğitimi için gerekli destekler sağlanmalıdır. Navigasyon programları ve navigatör hemşireliğinin özellikle önemli bir halk sağlığı sorunu olan kanser hastalarının tedavisi ve sağ kalım süresinde önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Sadece kanser hastalarında değil, koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici tüm sağlık hizmetlerinin sunumunda, birey/aile/toplum yararına en iyi çıktı sağlanabilecektir.

Sağlık hizmetlerinin kabul edilebilir bir kalitede ve erişim düzeyinde, hakkaniyetli ve

verimli bir şekilde sunulmasında navigasyon programları ve navigatör hemşireleri kilit rol oynamaktadır. Yaşlı nüfusunun artması ile de, yaşlıların geleneksel aile bağlarından, şehir hayatına bağlı yaşam şekillerindeki değişikliklerle yalnız yaşamaları, navigatör hemşirelerinin tam da bu noktada gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Navigatör hemşireler yaşlı bireylere yol göstererek, onların ihtiyaçlarını belirleyerek ve

sağlık hizmetlerine ulaşmalarını kolaylaştırarak en iyi sağlık hizmeti almalarını sağlayabilirler.

Yurt dışında özellikle tarama programları ve kanser hastalarının tedavisinde yaygın olarak kullanılan navigatör hemşireliğinin ülkemizde de yaygınlaşmasının özellikle Kanser Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkez (KETEM)'lerinde ve meme sağlığı polikliniklerinde navigatör hemşirelerin aktif olarak çalışmasının erken tanı ve tedaviye olumlu katkıları olacaktır.

Navigatör hemşirelerin takibi ile özellikle kanser hastalarında hastaneye tekrarlı yatışlar ve acil servis kullanımı azalacak ve tanı konulan kanser hastalarının tedaviye başlama sürelerindeki gecikmeler önlenebilecektir. Ameliyat süreçlerinin yönetimi ve komplikasyon yönetimi hasta yararına üst düzeylere ulaşabilecektir. Ayrıca hemşirenin toplum içindeki görünürlüğü, saygınlığı ve güvenilirliğinin artmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hemşirelerin navigatör rolü, bakım verici geleneksel rolü ve diğer modern temel rolleri

ve becerileri üzerine inşa edilmiş yeni bir rol olarak tanımlanmalıdır. Ülkemizde navigatör hemşirelik modelinin kullanılması için yeterli çalışmalar yapılmalı, toplumda farkındalık oluşturulmalı, hemşirelerin konu ile ilgili eğitimleri tamamlanmalı ve navigatör hemşirelerin hasta memnuniyetine katkısı ön plana çıkarılarak programların kullanımı için gerekli adımlar atılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Hemşirelik Yönetmeliği (2010), T.C. Resmî Gazete 27515,8 Mart 2010)
2. Göktaş S, Gezgin E. Kanser Hastalarında Sağlığın İyileştirilmesinde Navigatör Hemşirelik Modeli.1.Uluslararası İnovatif Hemşirelik Kongresi Kongre Kitabı 2018;(106)
3. Coşkun H, Şentüre Ç, Kavaklı Ö. Sağlık Hizmetlerinde Navigasyon Uygulaması. Bakırköy Tıp Dergisi 2016; 12:157-162
4. Çınar D. Geriatrik Hematolojide Navigasyon ve Navigatör Hemşirenin Rollerini. EGEHFD, 2022; 38(3), 257-265
5. Gedük Aydemir E. Hemşirelik Mesleğinin Gelişen Rollerini. HSP 2018; 5 (2): 253-258
6. Cantril C, Haylock PJ. Patient navigation in the oncology care setting. Semin Oncol Nurs. 2013 May; 29(2): 76-90.
7. Ünal Toprak F, Uysal N. Navigatör Hemşire: Öğrenci Hemşirelerin Görüşlerinin Belirlenmesi. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2021; 13(4): 937-46
8. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi 15.3.2013
9. Karadakovan A. Navigatör Hemşirelik. E-Sağlık Hemşirelik Dergisi, 2019; 11(40).
10. Ünal Toprak F, Vural G. Jinekolojik Onkolojide Navigasyon ve Navigatör. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016; 19:1
11. Temuçin Dönmez E. 50-70 Yaş Arası Bireylere Uygulanan Hemşire Navigasyon Programının Kolorektal Kanser Tarama Davranışlarına Etkisi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017
12. Cook S, Fillion L, Fitch M, Veillette AM, Matheson T, Aubin M, de Serres M, Doll R, Rainville F. Core areas of practice and associated competencies for nurses working as professional cancer navigators. Can Oncol Nurs J. 2013 Winter; 23(1): 44-62.
13. T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/45316,siy2021-turkcepdf.pdf?0> Erişim Tarihi. 15.3.2023
14. T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Kanser İstatistikleri, 2017. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimle/kanserdb/istatistik/Turkiye_Kanser_I

- [statistikleri_2017_OZETLI.pdf](#) Erişim Tarihi.15.3.2023
15. <https://onkohem.org.tr/meme-bakim-hemsireligi-calisma-grubu> Erişim Tarihi.10.3.2023
16. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimle-r/Bulasici-hastaliklar-db/hastaliklar/SHIE/Klavuzlar/CERR_AHI_ALAN_ENFEKSIYONU_SURV_EYANSI.pdf Erişim Tarihi.10.3.2023
17. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimle-r/cocuk_ergen_db/dokumanlar/BEBE_K_VE_KUCUK_COCUK_BESLEN_ME_PROGRAMLARI_UYGULAMA_REHBERI.pdf Erişim Tarihi.10.3.2023
18. Saygılı Düzova Ü, Can G. Baş-Boyun Radyoterapisi Alan Hastalarda Hemşire Navigasyon Programının Yorgunluk ve Uykusuzluk Semptomları Üzerine Etkisi.Genel Tıp Derg 2021;31(4)423-429.
19. Yee LM, Martinez NG, Nguyen AT, Hajjar N, Chen MJ, Simon MA. Using a patient navigatör to improve postpartum care in an urban women's health clinic. Obstet Gynecol. 2017;129(5):925-33.
20. Asamsama H, Squires O, Tessema L, Rae A, Hall E, Williams Benator K.R, D. HIV nürsenavigation: charting the course to improve engagement in care and HIV virologic suppression. Journal of the International Association of Providers of AIDS Care.2017; 16(6), 603-607.
21. Carty CL, Soghier LM, Kritikos KI, Tuchman LK, Jiggetts M, Glass P, Streisand R, Fratantoni KR. The Giving Parents Support Study: A randomized clinical trial of a parent navigator intervention to improve outcomes after neonatal intensive care unit discharge. Contemp Clin Trials. 2018 Jul; 70:117-134.
22. Rohsig V, Silva P, Teixeira R, Lorenzini E, Maestri R, Saraiva T, Souza A. Nurse Navigation Program: Outcomes From a Breast Cancer Center in Brazil. Clin J Oncol Nurs. 2019 Feb 1;23(1): E25-E31.
23. <https://www.cdc.gov/cancer/ncccp/pdf/success/ProjectEcho-PatientNavigation-508.pdf> Erişim Tarihi:18 Ocak 2023
24. Gaston CL, Taleon K, Barsales K, Dimayuga C, Estanislao J, Fajardo P, Quintos A, Rubio D, Wang E, Alcasabas AP. The Effect of a Patient Navigator on Treatment Abandonment and Follow-up for High Grade Osteosarcoma Patients in the Philippine General Hospital. Asian Pac J Cancer Prev. 2021 Sep 1;22(9):2873-2877.
25. Chavarri-Guerra Y, Soto-Perez-de-Celis E, Ramos-López W, San Miguel de Majors SL, Sanchez-Gonzalez J, Ahumada-Tamayo S, Viramontes-Aguilar L, Sanchez-Gutierrez O, Davila-Davila B, Rojo-Castillo P, Perez-Montessoro V, Bukowski A,

Goss PE. PatientNavigationtoEnhance
Access
toCareforUnderservedPatientswith a
SuspicionorDiagnosis of Cancer.
Oncologist. 2019 Sep;24(9):1195-
1200.

Geliş Tarihi: 02.02.2023

Kabul Tarihi:13.04.2023

¹*Ögr. GörevlisiMedipol Üniversitesi, Çamlıca Hastanesi, İstanbul-posta:bkubat@medipol.edu.tr
Orcid ID No:0000-0001-5778-721X*